

Izhaja vsak delavnik popoldne

CENE PO POSTI:

za celo leto K 144—
za pol leta K 72—

NOVI ČAS

Uredništvo in upravnništvo v Kopitarjevi ulici št. 6 — Telefon
uredništva št. 50 — Telefon
— upravnništva št. 328 —

CENE PO POSTI:

za četrt leta K 36—
za en mesec K 12—

V UPRAVI STANE MESEČNO K 10—

DELAVSKI LIST

POSAMEZNA ŠTEVILKA 60 VIN.

Franc Terseglav:

Cerkvenopolitična
uprašanja in naša
usluga.

I.

Profesor cerkvenega prava na juridični fakulteti ljubljanskega vseučilišča dr. Kušej je objavil v »Slov. Narodu« serijo člankov, ki se pečajo z vprašanjem, kako naj bi se s stališča paritete v naši državi uredili medsebojni odnosi med cerkvijo in državo. V marsikaterem oziru značijo izvajanja autorja po mojem mnenju znaten napredek v presojanju tega važnega vprašanja v naši javnosti in podajajo glede mnogih točk praktično najbolj sprejemljivo rešitev. To izhaja iz tega, ker g. profesor pravično ocenjuje neprecenljivi pomen cerkve za etično vzgojo človeške družbe in je ta plat v njegovih izvajanjih neoporekljivo najboljša. Ni se pa avtor, kar se tiče samega odnosa med cerkvijo in državo, izognil težkim notranjim protislovjem, na katere je treba opozoriti, da se vprašanje vsestransko pojasni.

Dr. Rado Kušej smatra odnos med cerkvijo in državo za jako intimen, notrišnji, izvirajoč iz njunega bistva ter čisto svojeobrazni. Ako tega izrecno ne pove, pa nujno sledi iz njegovih tozadevnih, ne slučajnih, izvajanj, da imata država in cerkev neke skupne koristi, da sta poklicani medsebojno sodelovati na potu do najvišjih etičnih ciljev, da cerkev v največji meri vpliva na socialne razmere in da varuje državo, avtoriteto. Iz tega izvaja R. K., da se moramo izogibati javnega boja med tema oblastema, da mora njuno medsebojno razmerje biti po možnosti prijateljsko, da mora biti zajamčen prosti in neovirani razvoj krščanskih cerkva.

Kako je mogoče spraviti s tem brezprekoslono v sklad načelno stališče avtorja, da se morajo odnosi med cerkvijo in državo urediti po principu neomejene suverenosti države, ki ne prizna v svojih mejah nikake druge enakovredne oblasti, ki torej tudi v pogledu na cerkev zajame taisti samoupravo in prost razvoj, izhajajoč iz izključno sebi pridržane pravice odločevati o dolžnem odnosu med seboj in cerkvijo? Odkritosrčno povedano, si jaz ne morem predstavljati, kako bi naj na osnovi takega načela razmerje med cerkvijo in državo bilo resnično prijateljsko, kako bi mogli v takem slučaju harmonično sodelovati za najvišje etične cilje niti kako bi se mogli tem potom izogniti medsebojnemu boju ali kako bi se mogle krščanske cerkve neovirano razvijati, ako meje temu razvoju določuje država samosuvereno? Kajti iz tega načela bi sledilo, da za državo tako pri opredeljevanju njenega odnosa do cerkva kakor medsebojnega odnosa med cerkvami samimi ni odločilno ničesar drugega nego njena samoblasna volja, da zaseda mir med verstvi zaradi splošnega javnega blaga; kaj pa je ta blagor in kako daleč se more in sme omejevati verstvena svoboda, da se ta blagor zajamči, je spel od le-te samosuverene volje odvisno. Ako se država pri tem ozira na samobitnost cerkva, je to njena dobra volja in zavisi od večje ali manjše mere praktičnega razuma njenih državnikov; načeloma je ničesar ne priuaja, da ne bi svojega odnosa do cerkva opredeljevala po svoji samovolji, da ne bi smatrala cerkve kot sebi podrejeno družbo, katere delovanje napravlja po sebi primernem pravcu, naj bo cerkev še tako avtonomna. To bi bilo vse dobro, ako bi cerkve splošno priznavale tako edino, vseobsegajočo, absolutno suverenost države, toda kaj pa v slučaju, ko bi se našla cerkev, ki ta čeloma tega ne priznava, ker nasprotuje njenemu bistvenemu življenjskemu principu? V tem slučaju si pač ne moremo misliti ničesar drugega nego boj med dvema izključujočima se suverenitetama ali pa medsebojni sporazum, naj se že imenuje konkordat ali kakoržekoli. V prvem slučaju bi mogel biti rezultat tale: popolno uničenje cerkva ali ločitev v smislu francoske zakonodaje ali podraževanje, tri možnosti, od katerih R. K. prve ne jemlje niti v poštev, drugo zameta saj za enkrat

kot socialno škodljivo za državo samo, tretje pa z ozirom na posebni značaj notranjega ustroja katoliške cerkve, ki ga sam naglašuje, tudi ne more akceptirati. V drugem slučaju pa bi mogli najlažje priti

z nekaterimi izjemami prav do onega paritetnega ideala odnosa med cerkvijo in državo, ki ga R. K. zagovarja in sicer z najsigurnejšim jamstvom za odkritosrčno in kolikortoliko trajno ureditev.

Prisega se spremeni!

LDU Belgrad, 18. januarja. (ZNU.) Zabele vseh strank v vprašanju izpremembe poslovnika so se sprejele v zapisnik.

Jugoslovanski klub zahteva, da se iz prisega izloči beseda: kralj; socialisti in komunisti zahtevajo, da se izpustita besedi: Bog in kralj.

Narodni klub zahteva, da se iz člena 8 izpusti stavek: Dokler poslanci ne položijo uradne prisage, ne smejo vršiti poslanskih dolžnosti.

O vseh teh vprašanjih bodo razpravljali v odseku za izpremembo poslovnika.

LDU Belgrad, 18. januarja. (ZNU.) Vršila se je prva seja odseka za izpremembo po-

slovnika. Predsednik je Stanjlo Vukčević, podpredsednik Kosta Timotijević, tajnik Moskovski. Prva debata je bila o pripombah muslimanskega kluba. Muslimani ne stavljajo vprašanja o prisegi in smatrajo, da je treba omogočiti vstop onim klubom, katerim to brani prisega. Tudi se ne bodo branili priseci po novi formuli prisage. Predlagali so, naj se za sprejem ustave namesto dosedanje dvotrajne večine poslancev določi večina treh petin glasov. Člen 43 naj se v celoti izpusti, ker izigrava pravice poslancev s tem, da dovoli, da se na predlog vlade ali 20 poslancev zaključi pretes prej, preden je izbrana lista govornikov.

Resnica o kusiji.

Poročilo slovenskega ujetnika.

Slovenski ujetnik, ki se je vrnil ta mesec iz Moskve, nam poroča:

V Moskvi je še nad 3000 vojnih ujetnikov iz bivše Avstrije, ki jih sovjetska vlada ne pusti v domovino. Večinoma so to bivši aktivni častniki. Razen teh je v Moskvi nekaj Jugoslovancev, ki se šolajo v agitacijskih kurzijah. Ti komunistični »dijaki« nastopajo skupno z drugimi komunisti Avstriji vsak dan na treh mestih (shodih), ki se vrše na raznih točkah Moskve. Med njimi so tudi ljudje, ki vstopijo v »šolo« samo zato, ker drugače ne dobe potnih listov.

Draginja je za naše pojme nezasišena. V Mosvi sem plačal za čašo mleka 600, za skatlo žveplenk 500 rubljev. Stara obleka (novih ni, ker tekstilne tvornice stoji, uvoza pa ni) stane 70.000 do 80.000 rubljev, za možko srajco sem dal 8.000 rubljev. Vse to se dobi samo pod roko, zasebna trgovina je prepovedana; vendar cvete morda bolj kot prej. Plače so na videz visoke; vsi denarni dohodki državnih uslužbencev (delavcev vseh strok, uradnikov itd.) so razdeljeni na 25 nastavkov (stopenj) od 10.000 do 200.000 rubljev mesečno. Srednja plača znaša krog 25.000 rubljev na mesec. Poleg tega dobi prebivalstvo nakaznice na kruh, moko, meso, petroleje, obleko itd. Za nakaznice bi morali dobiti v konzumu vse to brezplačno. Toda česar ni, tudi sovjet ne more dati. V Moskvi dobe samo še funt mesa in tri funte kruha na osebo in na teden. Vse drugo je treba kupiti pri verižnikih. Težki delavci dobe nekaj več, inteligence pa manj. Najbolj ugodno stališče imajo nastavljenici v sovjetskih konsumih, kjer zelo strogo nadzorstvo ne more preprečiti, da ne bi vse, od ravnatelja do zadnjega težaka kradlo. Ljudje so pač lačni.

Ker žive razun višjih boljševiških uradnikov vsi sloji, tudi industrijsko delavstvo, v strašni bedi, se je razpasla korupcija. Samo en primer: Pri Avstrijcih

jetu, ki izdaja državljanom bivše Avstrije potne liste, je silno težko dobiti potni list. Izborni organiziran policijski sistem skrbi za to, da dobe o vsakem vojnem ujetniku točne informacije, kakega mišljenja je in kakšna je njegova preteklost. Vendar je neki moj tovariš, avstrijski častnik, dosegel, kar je skušal zastoj doseči postavnim potom dve leti. Ko ga je boljševiški uradnik zavrnil, češ, da mu ne more dati potnega lista, ker nima priporočilnih listov krajevnega sovjeta, mu je moj tovariš dal 50.000 rubljev kot priporočilno pismo. Moj znanec je dobil potni list, sovjetski uradnik pa par čevljev.

Sovjetska vlada izdaja naredbo za naredbo, da bi dobila več kruha za prebivalstvo. Že po zimi je izdala centralna vlada ukaz, da mora vsak kmet obdelati vsaj 12 desjat. Vse zastoj, kmet noče delati, ker mu rekvizicijske komisije pobere skoraj vse. Sovjetske Rusije ne bo nikdar uničil Wrangl in ne antanta, uničil jo bo ruski kmet, ker noče delati za sovjet, ampak čaka, da bo zemlja zopet svobodna.

Boljševiki razvijajo živahno protiverško propagando, a zdi se, da brez uspehov. Na glavnem vhodu slavne moskovske cerkve »Hram Spasitelja« sem videl v ogromnih črkah napis: »Religija opium naroda«. Zvedel sem, da so postavili napis na ukaz kraj. sovjeta. Božja služba se v tej cerkvi še vrši, udeležba je velika. Patrijarha Tihona, o katerem so poročali listi, da je mrtev, sem sam videl še 25. novembra 1920. Tudi knez Krapotkin, duševni oče anarhizma, živi v Moskvi in sem septembra meseca 1920 zadnjič govoril z njim. Boljševiki so mu pustili vilo; v njej živi s svojo družino in čaka, da pride »velika ura razkroja«.

Želeti bi bilo, da se sestavi v Jugoslaviji mešana komisija iz zastopnikov vseh velikih strank in da gre v Rusijo. Potem bi se vroče glave streznile in mesto besed in obljub bi videli delo.

Razkol laških komunistov.

Komunistični pokret se nahaja v veliki krizi. Z veliko silo je buknil na dan in se širil po zapadni Evropi. Zasegel je ponekod velike dele delavskih mas, dosegel mnogokje uspehe ter se pričel cepiti. Najznačilnejši vzgled tega nam daje Italija.

Socialistična stranka Italije je bila že davno razdeljena v dve struji: šibko zmerno in močno radikalno. Prvi je načeloval Turatti, drugi Serati, ki je bil v osebni zvezi z Ljeningom ter v Rusiji študiral boljševiške razmere. Pod vodstvom te radikalne struje, ki je prevzela komunistični program, se je začelo v Italiji revolucionarno gibanje, upor vojaštva v Jakoni, zasedenje kovinske industrije po delavcih. Nekako ob istem času so se vršile volitve v Italiji. Pri državnih in občinskih volitvah so socialisti komunistične smeri zmagali. V parlament je došlo 156 socialistov, in ena tretjina občin je v njih rokah. S tem pa so bili vrženi v pozitivno parlamentarno in upravno delo, kar je izpodmaknilo tla njihovi revolucionarni propagandi.

Medtem se je vlada in meščanstvo zavedlo in ojačilo, v komunistični stranki sami pa je došlo do ostrih sporov. Večina komunistične struje, ki jo vodi Serati, je sprejela vse pogoje moskovske tretje internacionale, razen dveh. Manjšina pa je za to, da se stranka spoji s 3. internacionalo brezpogojno.

Dne 15. t. m. je začel v Livornu na Laškem kongres komunistične stranke, ki je notranje nasprotstvo med obema komunističnima strujama tako povečal, da je prišlo do popolne ločitve. V boj se je vmešavalo samo vodstvo moskovske internacionale, ki je poslalo na zborovanje telegrame in spomenice, v katerih napada Seratija in njegovo edinjaško strujo.

Kongres v Livornu še ni končan, vendar je že danes jasno, da se bodo radikalni komunisti, ki se nazivljejo »čiste«, ločili od zmernih, ki se nazivljejo »unitari« — edinjaši. Prvi pojdejo svojo pot in bodo organizirali svojo organizacijo s sedežem v Milanu, drugi pa pojdejo skupaj z desničarskimi socialdemokrati. Večina »unitarcev« je zelo velika.

S tem je razbita notranja in zunanja edinstvo italijanskega komunizma. Zdi se, da se tudi drugod vrši isti proces.

Rešitev stanovanjske
bede.

Vsi se še spominjamo, kako gonjo so dvignili naši kapitalistični krogi proti dr. Gosarjevi stanovanjski naredbi, ki ni zahtevala ničesar drugega, nego da milijonarji zgrade stanovanja zase in svoje uslužbenke, a dosedanja stanovanja prepuste ljudem, ki so brez lastnega stanovanja. Tej gonji se je postavil na čelo sam ljubljanski župan dr. Tavčar, v katerem so čustva advokata in člana posedujočega sloja zmagala nad zavestjo županskih dolžnosti nasproti splošnosti. Kakor sv. Jurij nad zmaja tako se je dr. Tavčar spraval nad dr. Gosarja in njegovo stanovanjsko naredbo in skušal oba onemogočiti. Toda čas je dal prav dr. Gosarju, in dr. Tavčar se mora danes dvakrat sramovati svoje tedanje vloge.

Kakor poročajo hrvatski listi, je osješki župan dr. Hengl o letošnjem božiču sklical veliko anketo o stanovanjskem vprašanju. Tu je naglašal, da je moralna dolžnost vseh posedujočih, da omogočijo širokim ljudskim masam, da pridejo do človeka vrednih stanovanj. Graditi mora država, občina in družba. Država mora dovoliti davčno prostost, znižati tarife na železnici in parobrodih in dati na razpolago razni material — v Osijeku n. pr. material iz osjeških trdnjavskih zgradb. Mestna občina bo dala na razpolago brezplačno zemljišča, dovolila oprostitev od mestnih dolk, davkov in pristojbin in na svoje stroške zgradila kanalizacijo. Pridobitne organizacije morajo v stavbeni fond prispevati določene zneske po razmerju njihovega kapitala in rezerv, števila nameščenecv in delavcev itd. A tudi delavci, za katere se bodo zidale hiše, morajo prispevati, in sicer morda na ta način, da delajo 30 tednov mesto po 8 po 9 ur na dan, a mezdo za nadure morajo podjetniki izplačati stavbenemu zakladu. Pri zgradbi delavskih domov bi morale obvezno sodelovati vse opekarne in druga podjetja, ki proizvajajo stavbene potreščine, dalje vsi stavbeniki in njihovo osebje proti povrnitvi lastnih stroškov in plačilu meščanskega zaslužka. Hiše morajo biti na razpolago izključno delavcem, bodisi da jih odkupijo, bodisi da dobe v njih zdrava stalna stanovanja proti primerni odškodnini. Za delavce, ki nimajo dovolj denarja za odkup hiše, naj občina jamči, da dobe ugodno posojilo.

Tako osješki župan dr. Hengl. Njegove zahteve pač še prekašajo določbe dr. Gosarjeve stanovanjske naredbe. Kaj pravi na to dr. Tavčar? Dalje: V Vojvodini so skušali priti stanovanjskemu vprašanju v okoliščini na ta način, da so izdali naredbo, glasom katere ima hišni gospodar pravico, da bogatim strankam povzra stanarino, kolikor sam hoče, dočim se mora nasproti vsem ostalim strankam držati veljavnih predpisov. Zagrebški »Jutarnji List« opozarja zagrebskega župana na te poizkuse za rešitev stanovanjskega vprašanja in s priznanjem navaja tudi ljubljansko (dr. Gosarjevo) stanovanjsko naredbo. Potem zaključuje:

»Tudi za mesto Zagreb veljajo besede osješkega mestnega načelnika, da je stvar družabne morale, da se zgrade tudi stanovanja za revne sloje. Prisiliti je treba bogataše, da v to svrhu prispevajo z denarjem; vsak pa mora doprinesiti s svojim delom, da ne bo stanovanj samo za bogataše, marveč tudi za reveže. Samo na ta način se bo mesto Zagreb povzdignilo natisto mesto, ki mu gre. Besedo ima gospod mestni župan zagrebski.«

Mi pa pravimo: Besedo ima gospod župan dr. Tavčar!

Stvar je tudi v Ljubljani nujna! Ravno včeraj je bila deložirana iz svojega dosedanjega stanovanja vdova s 5 malimi otročki. Magistrat ji je baje nakazal začasno nek prostor, ki se ne da kuriti, v takozvanem »Koleraspitalu«.

Kakšen krik in vik bi bil, ko bi en sam upravni svetnik kake ljubljanske banke moral samo eno noč prebiti v nezakurjeni luknji kolerašpitala! Tako pa gre le za revno proletarsko družino. In vendar mora socialna družba gledati na vse svoje člane. Stanovanjska beda kliče po rešitvi. Treba je od dr. Gosarja započeto delo nadaljevati!

Širite „NOVI ČAS“

¹ Dasi sem to podčrtal jaz, mislim, da se ne motim, če predpostavljam, da tudi po avtorjevem namenu naglas leži na teh terminih.

Jugoslovanski liberali-zem.

Ko motrimo delovanje demokratov, (stranke revnih prepričanj in nabitih listnic), je silno težko najti vodilno misel njih politike. Demokrati so za radikalno izvedbo agrarne reforme — in so ponujali regentu kot »darilo« 80.000 hektarjev zemlje, ki je namenjena invalidom in dobrovoljcem. Stojte na straži, da ne zadene obrti in industrije nobena škoda — in so označili zameno 1:4 za veliko zmago demokratske misli. Oni so edino pristni narodnjaki — in hočejo razsekati slovensko zemljo. Edino oni ljubijo narod, — zato ga njihove banke izjemajo do krvi. Včeraj so se prijazno spogledovali s komunisti, danes jih bijo z batinami in biči. In slovenski demokratje? Samo ena zvezda jim še sveti, vseodrešilni centralizem. V boju za centralizem so pa odkrili v sebi redke zmožnosti. Niso skoparili z denuncijacijami, nasprotno, naslikali so v Belgradu na steno črnega beba in kričali strmečemu svetu: »Bratje Srbi, glejte slovenski narod!«

To je vodilna misel slovenskih demokratov, to je njih veliko delo.

Dostojevski je užgal ruski buržoaziji na čelo pečat: »Ruski liberalci je predvsem lakaj in čaka samo, kako bi komu čevlje osnažil.« Slovenski liberalci naj bodo vendar enkrat resnični in naj zapišejo na glavo »Jutra« svoje pravo geslo: »Slovenski liberalci je predvsem lakaj in čaka samo, kako bi komu opanke osnažil.« Tako bo v »Jutra« vsaj mnogo polni odkritosti.

Za novo internacionalo

LDU Dunaj, 18. jan. (DunKU) »Arbeiterzeitung« priobčuje predloge innsbruške komisije za mednarodno socialistično konferenco, ki se bo vršila 22. februarja na Dunaju. Po teh sklepih bodo pripuščene k tej konferenci vse socialistične stranke, ki so pristopile iz druge internacionale ter stoje na načelih, ki jih je določila bernska predhodna konferenca dne 27. decembra 1920. Za države, ki so se doslej prijavile, se predlaga nastopna razdelitev glasov: Nemčija 8, Avstrija 6, Francija 8, Anglija 8, Jugoslavija 4, Latiska 4, Rusija 8, Švica 6, Češkoslovaška (Nemci 4), Zedinjene države ameriške 8.

Kozaki v Jugoslaviji.

LDU Split, 18. jan. (ZNU) Jutri dospe v Split 900 kubanskih kozakov, ki so namenjeni v Sinj, kjer jih bodo namestili v vojaških barakah. Med njimi se nahajajo generali in več uglednih oseb. Danes je prispel v Sinj knez Obolenski, da pregleda barake.

Podpora upokojencem južne železnice.

Obratno ravnanje južne železnice v Ljubljani je izdalo glede enkratnih podpor vpokojencem, vdovam in sirotam sledeče naznanilo:

Vpokojevcem, ki dobivajo priložneške po določbah »Službenega lista« 282/1920 ter onim uslužbencem in delavcem, ki so po 31. juliju 1919 do vključno 31. dec. 1920 izstopili iz aktivne službe in so bili takrat zaposleni pri kakem službenem mestu, ki leži v kraljevini Srbov, Hrvatov in Slovencev, kakor tudi njihovim preostlim svojem se dovolijo enkratne pcapore po sledečih določbah: 1. Podpora pritiče nekdanjim uslužbencem in delavcem kakor tudi njihovim vdovam in sirotam, ako so imeli 1. januarja 1921 stalno bivališče v kraljevini Srbov, Hrvatov in Slovencev, ako živijo pokojnino (preskrbovalnino) iz sredstev enega izmed treh preskrbovalnih zavodov ali pa iz družinskih sredstev, in katerih prejemki iz lastnega zaslužka ali pa iz dohodkov kakega premočnega ali nepremočnega premoženja ne znašajo mesečno več kot 2000 jugoslovanskih kron. — 2. V točki 1. označeni vpokojevcem dobijo podporo tudi za ženo in one otroke, ki pridejo v poštev po obstoječih določbah za preskrbovalnino, ki niso še prekoračili 18. leta in jih je smatrati ne preskrbljenim; revnotako dobijo ti vpokojevcem izplačano podporo za očeta, mater, deda, babico in za še ne 18 let stare osirotele vnuke, ako živijo vpokojevcem s temi družinskimi člani v skupnem gospodinjstvu, so postavno dolžni skrbeti za nje in ako ti sorodniki veljajo kot nepreskrbljeni; preje omenjeni otroci, ki so prekoračili 18. leto, lahko dobijo podporo le, če obiskujejo javno šolo ali pa so zaradi telesnih ali duševnih hrib trajno nezmožni za zaslužek, kar se mora dokazati z uradnim pričevalom. — 3. Vpokojevcem, ki so v družini, v javni ali drugačni zasebni službi in ki prejemajo stalno draginsko doklado, ne dobivajo te podpore ne zase in tudi ne za družinske člane, ki so v taki službi; ravnotako ne dobijo te podpore vpokojevcem, katerih družinski člani dobivajo zanje stalno draginsko doklado. — 4. Izmera enkratne

podpore znaša za vsakega vpokojenca in vsako vdovo 1000 jugoslovanskih kron, za druge družinske člane po 200 jugoslovanskih kron. — 5. V prvi, drugi in tretji točki navedeni pogoji za upravičenost do teh podpor morajo biti dani 1. januarja 1921. — 6. Zaradi ugotovitve števila onih, ki so upravičeni do navedenih podpor, dobijo vpokojevcem po pošti vpraš. pole, katere naj natančno po predtisku in resnično izpolnijo ter jim priložijo potrebne uradne listine oziroma potrdila. Resničnost navedenih podatkov naj potrdita na tiskovini dva aktivna uslužbenca južne železnice. — 7. Podpore se bodo izplačevale, ko vpokojevcem predložijo obratnemu ravnateljstvu južne železnice v Ljubljani pravilno izpolnjene in potrjene vprašalne pole (s potrebnimi prilogami) in sicer onim, ki stanujejo v Sloveniji, po čerkovnem uradu v Ljubljani, onim pa, ki stanujejo na Hrvaškem, pri postajnih blagajnah na Hrvaškem, ko te dobijo od obratnega ravnateljstva plačilne naloge.

SOCIALIZACIJA ELEKTRIČNIH PODJETIJ.

LDU Belgrad, 19. jan. (ZNU) Pred kratkim se je prometno ministrstvo obrnilo na ministrstvo za javne zgradbe s prošnjo, da bi se sestavila strokovna komisija, ki naj bi izdelala načrt zakona o elektrifikaciji države. Ta načrt je sedaj izvršen ter se je razposlal vsem gradbenim direktorijem na oceno. Po tem načrtu naj bi vsa električna podjetja v državi pripadala v prvi vrsti državi, dočim bi jih smeli graditi privatniki samo tam, kjer jih ne gradi država. Država sme, ako treba, izvršiti tudi ekspropriacijo proti odškodnini. Privatniki morajo, ako hočejo uporabljati tuje nepremičnine, dovoliti lastnikom teh nepremičnin soudeležbo pri podjetju. Obstojča električna podjetja sme država, ako smatra za potrebno, prevzeti v svojo last. Vzdrževanje krajevnih tokovodov in mrež spada v delokrog občinske uprave dotičnega kraja. Najvišji posvetovalni zbor v elektrotehničnih stvareh je državni elektrotehnični svet, ki obstaja iz 15 članov in 15 namestnikov. V ta svet vstopi po en delegat ministrstev za trgovino in industrijo, za javne zgradbe, za poljedelstvo, promet, šume in rude in narodno zdravje, po en zastopnik vseh zbornic, po en zastopnik elektrostrojne fakultete ter inženirskega in pravnškega združenja. Kot kontrolni organ za dohodek od električne energije se ustanovi pri trgovinskem ministrstvu elektrotehnični finančni odsek. Način, kako bo ministrstvo za javne zgradbe izvršilo potrjeni načrt, se bo določil s posebno uredbo. Z ozirom na nujnost prometa se bo ta zakonski predlog predložil konstituenti takoj, ko bo sprejeta ustava.

ITALIJANI PREGANJAJO.

LDU Split, 18. jan. (ZNU) Iz Zadra prihajajo vesti o novih težkih preganjanjih našega naroda, posebno učiteljev v benškoveškem okraju. Po vaseh hodijo agenti, preoblečeni v berače ali trgovce ter hujskajo prebivalstvo proti Srbom in dinastiji Karagorgjevičev.

PRAVOSLAVNA CERKEV.

LDU Belgrad, 18. jan. (ZNU) V ministrstvu za vere je podpisana uredba o centralizaciji celokupne cerkvene oblasti pravoslavne cerkve. Po tej uredbi bo najvišja zakonodajna oblast cerkveni sabor, najvišja upravná in izvrševalna oblast pa sinod. — V tem ministrstvu se izdeluje proračun za leto 1921/22. Dosedanji proračun je znašal 6.972.429 dinarjev ter obsega tudi osebné izdatke za duhovništvo in uradništvo katoliške, pravoslavne in drugih konfesij v naši državi. Novi proračun se bo znatno povečal.

Politični dogodki.

+ Dr. Basariček o notranje-političnem položaju. Poročevalec »Jutarnjega lista« je imel v Belgradu pogovor z delegatom Radičeve seljačke stranke dr. Basaričkom. Dr. Basariček je izjavil, da je prišel v Belgrad službeno kot član enquete, ki jo prireja ministrstvo za socialno politiko, da informira parlamentarne klube o razpoloženju na Hrvaškem in se obenem izvesti o razpoloženju posameznih strank in klubov nasproti resolucijam seljačke stranke. O dosedaj dobljenih vtisih je izjavil dr. Basariček: »Posamezni zastopniki klubov v pogovoru vsi brez izjeme obsojajo tendenco, da se ustava ustvari s silo ter izražajo željo, da se predloži taka ustava, s katero bi bili vsi zadovoljni in katera ne bi pustila žela v srcu niti socialnih niti narodnih enot; posebno pa vsi izražajo željo, da naj bi bil večji del Hrvatov in Slovencev zadovoljen z ustavo. Čuti se tudi velika nevarnost, ki preti državi, obkoljeni od vseh strani s sovražniki, ako do tega sporazuma ne pride. Velika važnost se polaga na to, da se zadovoljijo težnje ljudskih mas v Hrvatski in Slavoniji posebno v slučaju, ako zadovoljenje teh zahtev ne bi spravljalo v nevarnost tega, kar smo pridobili z borbami in naporom našega naroda za narodno osvobodjenje.«

+ Promocija predsednika Masaryka za častnega doktorja filozofije zagrebškega vseučilišča se je izvršila 17. t. m. dopoldne. Prisotni so bili delegati vlade: Minister za zunanje stvari dr. Beneš, prosvetni minister Susta, minister pravde Pepelka, potem poslanik kraljevine SHS Hribar, jugoslovanski konzul v Zagrebu Pukel, praški župan dr. Baxa, rektor Karlovega vseučilišča v Pragi prof. Mareš, dekan filozofske fakultete prof. Janko in mnogobrojni člani jugoslovanske kolonije. Rektor zagrebškega vseučilišča dr. Radonič pa je v svojem govoru poudarjal za sluge dr. Masaryka za Jugoslavo in za izpolnitev njihovih idealov. Predsednik dr. Masaryk je v svojem govoru naglašal, da je vsako njegovo politično dejanje za Jugoslavo bilo obenem tudi delo za Češkoslovaško. Pri tem je čutil enako kakor njegovi sodelavci v vojni; prestolonaslednik Aleksander, premier Pašić, dr. Vesnić, dr. Trumbić in še drugi. Podeljeni mu častni doktorat filozofije smatra predsednik Masaryk za simbol za konstitucionalizem in demokracijo, ki morata biti osnovana na znanstveni podlagi in v zaupanju. Nadeja se, da je prenehal čas nasilja. Sedaj je potrebno politično zaupanje, da moremo rešiti probleme v centralni Evropi. Med vzhodom in zahodom, med Nemčijo in Rusijo, od severa na jug se nahaja vrsta malih in manjših narodov. Njihov obstanek in osvoboditev vsebuje takorekoč vso zgodovino Evrope. Predsednik Masaryk želi vsem profesorjem zagrebškega vseučilišča popoln znanstveni uspeh, da bi prišla na jugoslovanske in na češkoslovaške visoke šole spretna in sposobna generacija.

Dnevni dogodki.

— Ponarejeni bankovci. LDU Belgrad, 18. januarja. (ZNU) V prometu so se pojavile štiri vrste ponarejenih novčanic po 20 dinarjev. Narodna banka je sklenila, da se novčance po 20 dinarjev takoj vzamejo iz prometa. Opis ponarejenih novčanic se bo te dni dostavil vsem državnim in javnim blagajnam ter se bo objavil v »Službenih Novinah«.

— Zamena kronskih bankovcev. Finančno ministrstvo je končalo priprave za zameno kronskih novčanic po eno in dve kroni. Zamenjava teh novčanic v novoosvojenih krajih se prične koncem meseca januarja.

— Orožniki. Vlada je odločila, da orožniki odslej ne bodo služili v okrožju svojega rojstnega kraja.

— Kvalifikacija uradnikov. Ker je prejšnja vlada sklenila, da se revidirajo dokumenti o kvalifikaciji uradnikov, se je vsled poziva ministrske komisije za pregledovanje revizija že začela. Dokumente o kvalifikaciji posameznih uradnikov pregledujejo načelniki ministrstev, dokumente načelnikov pa ministri sami.

— Aretiran avstrijski major. V Kotoru so aretirali nemško-avstrijskega konjiškega majorja Teodorja Varliča, ki je prišel po svoje pohištvo. Kot avstro-ogrski stotnik je dal zažgati več vasi, usmrtil 200 oseb, je oplnil njihove hiše in odgnal živino.

Ljubljanski dogodki.

Ij Topovsko streljanje v Ljubljani. Danes dopoldne so se Ljubljanci čudno spogledovali, ko so čuli topovsko streljanje z Grada. Srbsko vojaštvo je po pravoslavnem običaju praznovalo »bogojavljenje«, krščenje vode.

Službe išče izkušeni strojnik, elektrotehnik in kotlar. Nadalje izučen tkalec in izvežbana prodajalka. Natančna pojasnila v pisarni Jug. Strok. Zveze, Stari trg 2. I. nadstr.

Naša društva.

d Zveza služkinj — skupina C ima predavanje in občni zbor v nedeljo 23. t. m. ob 5. popoldne v Št. Jakobski prosveti. Odbor.

Gosp. in izobr. društvo za Krakovo — Trnovo priredi v četrtek ob 7. uri zvečer v trnovskem župnišču javno predavanje. Predava urednik Fr. Kremžar. Vstop vsakomur prost.

Katoliški obzornik.

* Sv. oče proti plesu. Nedavno je sv. oče Benedikt XV. po smrti svojega brata prvič zopet sprejemal. Med prvimi je bil v avdienci zastopnik katoliškega rimskega plemstva knez Collona, ki je papežu izrekel novoletne čestitke in ob tej priliki naglasil, da stoji rimsko plemstvo daleč proč od vsega hrupa sveta in da smatra za svojo nalogo, da se čim tesneje zbere okoli cerkve in ji s svojim zgledom pridobi novih pristašev. Sv. oče je odgovoril, da ga veseli, da je še na svetu veliko število ljudi, ki plemenito mislijo in ki s svojim življenjem dajejo zgled ostalemu svetu. Zlasti ga veseli, da se rimsko plemstvo odreka vsem izrodrom hrupnih zabav, posebno pa tistim modernim plesom, o katerih je sveti oče obveščen in pred katerimi ga je strah.

Sv. oče je končno izrazil trdno nado, da se bo moderna plesna blaznost prej ali slej izgubila na korist cerkvi in vsemu dobremu in plemenitemu.

Gospodarstvo.

= Vznemirjenje med poljskimi naftarji. »Kurier Warszawski« je prinesel naslednje poročilo: Minister Zteczkowski je energično začel izboljševati naftno gospodarstvo, kar je zbudilo hrup med nekaterimi rafinerijami, ki so kopičile naftne zaloge in jih niso prodajale, ker so čakale, da bo cena poskočila. Zaradi manjšega izvoza nafte pa so se izgubile tuje valute, ki so Poljski tako potrebne. Minister Zteczkowski je povabil pred nekaj dnevi rafinerijske posesnike ter jim je dejal, da bo prodal vse zaloge na javni dražbi, če jih lastniki sami ne spravijo do 10. t. m. v denar.

Raznoterosti.

r Francoskemu predsedniku nenavadno podoben človek. Predsednik francoske republike Millerand je stopil te dni — kakor poroča »Cri de Paris« — v neko trgovino s starimi predmeti, da bi kaj kupil. Ko je zapuščal trgovino, je pripomnila prodajalka z lju-beznivim nasmehom: »To je bajno, kako ste podobni predsedniku! To slišite gotovo večkrat, kaj ne?« — »O dostikrat, dostikrat,« je odgovoril Millerand.

r Izredno mila zima. Letošnjo zimo imajo tudi na Češkem malo snega in malo vreme. V najvišjih krušnogorskih gorah je snežna odeja samo 10 do 15 cm debela, v Rudogorju pa celo samo 5 cm. Povsodi brsti drveje in evetke se prikazujejo iz tal. Tako mile zime ne pomnijo — kakor pišejo češki listi — najstarejši ljudje in v najstarejših kronikah ni najti poročil o takšnem pomladanskem vremenu sredi zimske dobe.

r Grob, kateremu ni enakega na svetu. V Thaumontu pri Verdunu so nedavno tega posvetili v navzočnosti predsednika Milleranda, maršala Focha, Joffreja in Petaina grob, ki je edini svoje vrste na svetu. Rečeni grob ima naslednjo zgodovino: Na 12. dan meseca jun. 1916. je zasula nemška granata 60—100 mož 137 francoskega polka, ki so stali v okoliših z nasajenimi bajonetmi na puškah. Zdej v grobu v smrti stoje prav tako kakor so stali živi, vsi oboroženi s puškami na ramenih. Bajonetni so polagoma pogledali iz tal in tvorijo danes prečuden grobni okrasek, ki pretrese gledalca do mozga.

Praga evropsko brzojavno središče. Po poročilih čeških listov je dobila Praga neposredno brzojavno zvezo z Varšavo. Doslej ima Praga neposredne brzojavne zveze z Budimpešto, Belgradom, Zagrebom, Trstom, Dunajem, Lincem, Monakovim, Parizom, Hamburgom, Lipskim, Drazdanami, Berlinom, Varšavo in Bukareštom. Tudi Brno bo dobilo v bližnji prihodnosti neposredne brzojavne zveze z inozemstvom. Prva taka zveza med Brnom in Berlinom je že namejena.

Pol milijona mark honorarja za štiri Viljemova pisma. Kakor smo že svojčas poročali, ni bilo trditi Cotta, založništvo Bismarckovih spominov dovoljeno, objaviti tretji zvezek rečenih spominov, ki jih je bilviš cesar Viljem II. poslal svojemu kancelarju. Sedaj je založništvo Cotta ponudilo Viljemu za njegovo dovoljenje v objavo tretjega zvezka Bismarckovih spominov in za njegovo resignacijo na avtorsko pravico njegovih štirih pisem pol milijona mark v prosepah stradajočih nemških otrok. — Bomo videli, kako bo Viljem odgovoril.

r 3.125.000 dolarjev za evropske žide je sklenil darovati »American Fonds for Jewish War suffer« (Ameriški fond za žide obubožane med vojsko) v Novem Yorku na svojem shodu dne 21. decembra m. l. Pri kursu je to 437.500.000 jugoslovanskih kron, največja vsota, ki jo je še kdaj dobrodelno društvo na eni sami seji sklenilo podariti. Po 1. juliju pride druga denarna pošiljka. Samo češki židje bodo prejeli 100.000 dolarjev, poljski pa še dosti več, ker je tudi njih število dosti večje. V Slovenceh bo težko najti revnega, stradajočega žida. Če si že niso nakopičili milijonskih zakladov, pa vsaj shujšali niso.

r Indiani tudi zahtevajo pravico samoodločbe. Na zadnjem shodu vseh ameriških Indianov od Atlantskega do Tihega oceana je bila sprejeta resolucija, v kateri zahtevajo popolno neomejeno občansko pravico za vse Indiane v Združenih državah s tem utemeljevanjem, da so sprejeli v teku zadnjih 75 let angleški jezik in omiko in da se je od 17.000 Indianov prostovoljno udeležilo zadnje vojske 10 tisoč mož njih rodu. (Po dosedanjih navedbah dobi Indian občansko pravico le tedaj, ako se odreče vseh pravic do svojega rodu. Od 265.686 Indianov je to napravila komaj ena tretjina.) Podoba je, da bodo zahteve Indianov: osvoboditi se nadvlade belega plemena in se vladati z lastnimi zakoni, uresničene izvestno še v tem stoletju.

Odgovorni urednik Anton Marinček.
Izdaja konzorcij »Novega Časa«.
Tiska Jugoslovanska tiskarna v Ljubljani.